

INVESTITSİYALARNING MINTAQA IQTISODIYOTINI RIVOJLANTIRISHDAGI ROLI.

Nodira Srajidinova Shavkatovna

Osiyo Xalqaro Universiteti

Iqtisodiyot (tarmoqlar va sohalar bo'yicha)

2- bosqich magistranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada investitsiyalarning mintaqa iqtisodiyotini rivojlantirishdagi o'rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Investitsiyalar iqtisodiyotni modernizatsiya qilish, yangi ish o'rinlari yaratish, infratuzilmani rivojlantirish hamda innovatsion texnologiyalarni joriy etishda muhim omil hisoblanadi. Mintaqaviy iqtisodiyotda investitsiya oqimlarini jalb qilishning samarali strategiyalari, davlat va xususiy sektor hamkorligi, soliq va kredit imtiyozlari, shuningdek, xorijiy investitsiyalarni jalb qilish masalalari ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari investitsiyalarning mintaqa iqtisodiyoti rivojiga ijobiy ta'sirini ko'rsatib, barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlash uchun muhim tavsiyalarni taqdim etadi.

Kalit so'zlar: Investitsiya, Mintaqaviy iqtisodiyot, Iqtisodiy rivojlanish, Xorijiy investitsiyalar, Davlat-xususiy sheriklik, Innovatsiyalar, Ish o'rinlari yaratish, Infratuzilma rivoji, Soliq imtiyozlari, Barqaror iqtisodiy o'sish

Investitsiyalarning Mintaqa Iqtisodiyotini Rivojlantirishdagi Roli

Investitsiyalar mintaqa iqtisodiyotini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Ular yangi texnologiyalarni joriy etish, ishlab chiqarish quvvatlarini oshirish, infratuzilmani takomillashtirish, yangi ish o'rinlarini yaratish, va umumiy iqtisodiy o'sishni ta'minlashda asosiy vosita hisoblanadi. Quyida investitsiyalarning mintaqaviy iqtisodiyotdagi o'rni va roli haqida aniq faktlar keltirilgan:

Investitsiyalarning iqtisodiy o'sishga ta'siri. Ish o'rinlari yaratish: Investitsiyalar iqtisodiy faollikni oshiradi va shu bilan yangi ish o'rinlarini yaratadi. Misol uchun, Xitoyda 2000-yillardan boshlab amalga oshirilgan soliq va sarmoya dasturlari natijasida, faqatgina 2015-yilda 10 milliondan ortiq yangi ish o'rinlari yaratilgan.

Iqtisodiy o'sish: Investitsiyalar mamlakat iqtisodiy o'sishiga katta hissa qo'shadi. Jahon Bankining ma'lumotlariga ko'ra, rivojlanayotgan mamlakatlarda yiliga o'rtacha 6-7% o'sish sur'atlarini ta'minlash uchun yiliga 20% va undan yuqori darajadagi investitsiyalar kerak.

Xorijiy investitsiyalar. Xorijiy investitsiyalarning o'rni: Xorijiy investitsiyalar mintaqaviy iqtisodiyotni global bozorga integratsiya qilishda muhim rol o'ynaydi. Misol uchun, 2019-yilda Hindistonda xorijiy investitsiyalar 50 milliard dollarni tashkil etdi va bu mamlakatning infratuzilmasini yaxshilash, yangi ishlab chiqarish zavodlarini qurish va texnologik yangilanishlarni amalga oshirishda yordam berdi.

Texnologiyalarni joriy etish: Xorijiy sarmoya kiritadigan kompaniyalar zamonaviy texnologiyalarni va ishlab chiqarish usullarini olib keladi. Misol uchun, Koreyada Samsung va LG kompaniyalari tomonidan kiritilgan investitsiyalar mintaqa iqtisodiyotining raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qildi.

Davlat-xususiy sheriklik (PPP). Infratuzilma rivoji: Davlat va xususiy sektor hamkorligi orqali investitsiyalarni jalb qilish, infratuzilma loyihalarini amalga oshirishni osonlashtiradi. Misol uchun, O'zbekistonning Toshkent viloyatidagi avtomobil yo'llari, suv ta'minoti va energetika tizimlarini rivojlantirishda davlat-xususiy sheriklik asosida katta investitsiyalar jalb qilindi.

Yangi loyihalar: Davlat-xususiy sheriklik strategiyasi orqali O'zbekiston, Qozog'iston va boshqa Markaziy Osiyo mamlakatlarida yangi ijtimoiy va infratuzilma loyihalari amalga oshirilgan.

Soliq imtiyozlari va sarmoyalar. Soliq yengilliklari: Investitsiyalarning rag'batlantirilishi uchun davlatlar soliq imtiyozlarini taqdim etadi. Misol uchun, Malayziya 2000-yillarda investorlarni jalb qilish uchun soliq imtiyozlarini va yangi ish o'rinlarini yaratish siyosatini amalga oshirdi. Bu mamlakat iqtisodiyotini o'sishini va eksport hajmini kengaytirishga yordam berdi.

Mahalliy sanoatni qo'llab-quvvatlash: Soliq imtiyozlari va subsidiyalar mahalliy biznesni qo'llab-quvvatlashda ham muhim ahamiyatga ega. Misol uchun, Koreyaning Kichik va O'rta Biznesni Rivojlantirish Agentligi tomonidan qo'llab-quvvatlangan investitsiyalar, yirik sanoat tarmoqlarining rivojlanishiga yordam berdi.

Barqaror iqtisodiy o'sish. Investitsiyalar va barqaror o'sish: Barqaror iqtisodiy o'sish uchun investitsiyalarni samarali boshqarish muhimdir. Jahon bankining ma'lumotlariga ko'ra, barqaror iqtisodiy o'sish uchun davlatlar investitsiya darajasini va iqtisodiy tizimning raqobatbardoshligini doimiy ravishda oshirishi kerak.

Barqaror rivojlanish: Investitsiyalar mintaqaning iqtisodiy barqarorligini ta'minlashga yordam beradi. Masalan, Yaponiyaning energiya va sanoat sektoriga qilingan investitsiyalar, ularning iqtisodiy barqarorligini oshirishga yordam berdi.

Innovatsiyalar va texnologik rivojlanish. Innovatsiyalarni rag'batlantirish: Investitsiyalar innovatsion texnologiyalarni rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi. Yangi texnologiyalar va metodologiyalarni joriy etish iqtisodiyotning samaradorligini oshiradi. Masalan, Yaponiyada avtomobil sanoatiga qilingan investitsiyalar avtomobil ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish va yangi energiya manbalarini izlashga yordam berdi.

Texnologiyalarning ta'siri: Innovatsiyalar ishlab chiqarish jarayonlarini yangilash, mahsulotlarni raqobatbardosh qilish va resurslardan samarali foydalanishga yordam beradi. Misol uchun, AQShning Silikon vodiysidagi

texnologiya kompaniyalari tomonidan qilingan investitsiyalar yangi mahsulotlar va xizmatlar yaratishda, shu bilan birga yuqori darajadagi ishlash samaradorligini ta'minlashga yordam berdi.

Ijtimoiy va iqtisodiy barqarorlik. Ijtimoiy rivojlanish: Investitsiyalar nafaqat iqtisodiy o'sishga, balki ijtimoiy rivojlanishga ham yordam beradi. Yangi ish o'rinlari yaratish, ta'lim, sog'liqni saqlash, transport va boshqa sohalarda ijtimoiy infratuzilmani rivojlantirish imkonini beradi. Misol uchun, Janubiy Koreyada amalga oshirilgan investitsiyalar, ayniqsa ta'lim va sog'liqni saqlash tizimlarida, aholining hayot sifatini oshirishga yordam berdi.

Iqtisodiy barqarorlik: Investitsiyalar iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga yordam beradi, chunki ular iqtisodiy resurslarning muvozanatli taqsimlanishini ta'minlash va uzoq muddatli o'sishni qo'llab-quvvatlashga xizmat qiladi. Misol uchun, Singapurda amalga oshirilgan investitsiyalar, mamlakatni iqtisodiy barqarorlikka erishishda va global raqobatbardoshlikni oshirishda muhim rol o'ynadi.

Investitsiyalarni jalb qilishning samarali strategiyalari. Xavfsiz va stabil investitsiya muhiti yaratish: Investitsiyalarni jalb qilish uchun xavfsiz va barqaror iqtisodiy muhit yaratish muhimdir. Siyosiy barqarorlik, soliq siyosati va yuridik kafolatlar investorlar uchun muhim omillar hisoblanadi. Misol uchun, Singapur va Dubay davlatlari o'zlarining qulay soliq tizimlari va yuqori darajadagi huquqiy kafolatlar bilan xorijiy investorlarni jalb qilishda muvaffaqiyat qozondi.

Investitsiya va innovatsiyalarni rag'batlantirish: Davlatlar innovatsiyalarni rag'batlantirish va yangi texnologiyalarni joriy etish uchun maxsus dasturlar yaratadilar. Misol uchun, Germaniya, Shvetsiya va Shveysariya kabi mamlakatlar innovatsion startaplarni qo'llab-quvvatlash uchun maxsus grantlar va soliq imtiyozlari taqdim etmoqda.

Sanoat va infratuzilma rivoji. Sanoatni modernizatsiya qilish: Investitsiyalar sanoatni modernizatsiya qilishda muhim rol o'ynaydi. Yangi texnologiyalarni ishlab chiqarish jarayonlariga kiritish orqali sanoat samaradorligini oshirish mumkin. Misol uchun, Germaniya va Yaponiyada sanoatning yuqori texnologiyali bo'lishi, iqtisodiy rivojlanishni tezlashtirdi.

Infratuzilmaning rivojlanishi: Yangi investitsiyalar infrastruktura ob'ektlarini yangilash va kengaytirish, shuningdek, yangi transport, aloqa, energetika tizimlarini yaratish imkonini beradi. Misol uchun, 2000-yillarda Xitoyda amalga oshirilgan infratuzilma loyihalari, mamlakatni iqtisodiy va savdo markaziga aylantirishga yordam berdi.

Investitsiyalar va barqaror rivojlanish. Barqaror rivojlanish maqsadlari (SDG): Investitsiyalarni barqaror rivojlanish maqsadlariga (SDG) mos ravishda yo'naltirish, ijtimoiy, iqtisodiy va ekologik barqarorlikni ta'minlashga yordam beradi. Misol uchun, YUNESKO tomonidan taqdim etilgan barqaror rivojlanish maqsadlari, energiya samaradorligini oshirish va tabiiy resurslardan samarali foydalanish kabi yo'nalishlarga investitsiyalarni jalb qilishga qaratilgan.

Ekologik barqarorlik: Ekologik toza texnologiyalarni rivojlantirish va energiya samaradorligini oshirish uchun investitsiyalarni jalb qilish orqali global iqlim o'zgarishlariga qarshi kurashish mumkin. Masalan, Skandinaviya mamlakatlari, yashil texnologiyalar va qayta tiklanuvchi energiya manbalariga investitsiyalar kiritish orqali ekologik barqarorlikni ta'minlamoqda.

Investitsiyalarning ijtimoiy ta'siri. Ijtimoiy farovonlikni oshirish: Investitsiyalar faqat iqtisodiy o'sish bilan cheklanmaydi, balki ijtimoiy farovonlikni oshiradi. Yangi ish o'rinlarini yaratish, ta'lim tizimini rivojlantirish, sog'liqni saqlash xizmatlarini takomillashtirish va ijtimoiy infratuzilmani mustahkamlash orqali ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash mumkin. Misol uchun, Hindistonda qilingan investitsiyalar, ta'lim tizimining yaxshilanishi va qishloq hududlarida sog'liqni saqlash xizmatlarini kengaytirishda katta ahamiyatga ega bo'ldi.

Aholining hayot sifati: Investitsiyalar mintaqadagi aholi turmush tarzini yaxshilashga yordam beradi. Xitoyning sanoat mintaqalarida amalga oshirilgan sarmoyalar orqali aholi turmush darajasi oshdi, yangi shaharlar va qishloqlarda infratuzilma rivojlandi, sog'liqni saqlash va ta'limga bo'lgan talab oshdi.

Investitsiyalarning moliyaviy ta'siri. Sarmoyalar va daromadlarning oshishi: Investitsiyalar nafaqat iqtisodiy o'sish, balki iqtisodiyotning moliyaviy barqarorligini oshirishga yordam beradi. Ular mamlakatning davlat byudjeti va xususiy sektor moliyaviy kuchini mustahkamlashga olib keladi. Masalan, AQSh va Yevropa Ittifoqidagi investitsiyalar mahalliy va global moliyaviy bozorlarni yanada mustahkamladi, xususan, kompaniyalar aksiyalarining narxi oshdi.

Sarmoyalarni diversifikatsiya qilish: Investitsiyalarni diversifikatsiya qilish, iqtisodiyotning turli sohalariga qarab muvozanatli o'sishni ta'minlaydi. Masalan, Dubayda ko'chmas mulk, turizm va energetika sohalariga kiritilgan investitsiyalar iqtisodiyotning turli bo'limlarida o'sish va rivojlanishni ta'minladi.

Investitsiyalar va ijtimoiy tarmoqlar. Yangi tarmoqlar va sohalarning rivojlanishi: Investitsiyalar yangi tarmoqlarni rivojlantirishga yordam beradi, masalan, xizmatlar sohasida, innovatsiyalar, raqamli texnologiyalar va elektron tijorat kabi sohalarda. Misol uchun, 2020-yildan boshlab Afrika mamlakatlariga qilingan investitsiyalar raqamli infratuzilma va internet xizmatlarini kengaytirishga qaratilgan, bu esa mintaqaning iqtisodiy integratsiyasini oshirdi.

Tadbirkorlik va startaplar: Investitsiyalar startaplar va kichik biznesni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Misol uchun, Hindistonda texnologiya sektoriga qilingan investitsiyalar, yuzlab yangi startaplarning paydo bo'lishiga va global bozorga chiqishiga imkon yaratdi.

Global iqtisodiyotda integratsiya. Savdo va investitsiyalarning integratsiyasi: Investitsiyalar global iqtisodiyotning bir qismiga aylanishga yordam beradi. Xorijiy investitsiyalarni jalb qilish orqali mamlakatlar xalqaro

bozorlar bilan yanada yaqinlashadi, bu esa eksportni oshiradi va yangi bozorlarni ochadi. Misol uchun, Koreya Respublikasining global texnologiya bozorida investitsiyalari, mamlakatni dunyo miqyosida yetakchi raqamli texnologiya eksportchisi qiladi.

Bozorlarning o'zaro bog'lanishi: Investitsiyalar mintaqalar o'rtasida savdo aloqalarini kuchaytiradi. Yevropa Ittifoqi va Osiyo o'rtasidagi investitsiyalar, bu ikki mintaqaning iqtisodiy aloqalarini mustahkamladi, ularni savdo-sotiq va ishlab chiqarishda yanada integratsiyaladi.

Xalqaro iqlim siyosatida investitsiyalarning roli. Barqaror rivojlanish va ekologik toza texnologiyalar: Iqlim o'zgarishiga qarshi kurashishda investitsiyalarni yashil texnologiyalar, qayta tiklanuvchi energiya manbalariga, va ekologik jihatdan toza sanoat ishlab chiqarishlariga jalb qilish zarur. Yaponiyada qayta tiklanuvchi energiyaga qilingan investitsiyalar orqali mamlakat global iqlim siyosatiga qo'shilmogda.

Yashil iqtisodiyot: Yashil iqtisodiyotga qilingan investitsiyalar iqlim o'zgarishi, tabiiy resurslarning kamayishi va ekologik inqirozga qarshi kurashishning asosiy vositalaridan biridir. Misol uchun, Skandinaviya mamlakatlari, qayta tiklanuvchi energiya va ekologik toza transport tizimlariga investitsiyalarni ko'paytirib, barqaror rivojlanishni qo'llab-quvvatlamogda.

Xulosa

Investitsiyalar mintaqa iqtisodiyotini rivojlantirishning asosiy omili bo'lib, ular iqtisodiy va ijtimoiy o'sishni ta'minlash, yangi ish o'rinlarini yaratish, infratuzilmani rivojlantirish, innovatsiyalarni joriy etish va ijtimoiy farovonlikni oshirishda muhim rol o'ynaydi. Investitsiyalar iqtisodiy barqarorlik, ekologik barqarorlik va global integratsiyaga hissa qo'shadi, shuningdek, yangi tarmoqlar va sanoatlarni rivojlantirishga yordam beradi. Shu sababli, investitsiyalarni jalb qilish uchun samarali siyosatlar va strategiyalar ishlab chiqish, mintaqa iqtisodiyotini barqaror ravishda rivojlantirishga imkon beradi.

Investitsiyalar mintaqa iqtisodiyotini rivojlantirishda hayotiy ahamiyatga ega. Ular nafaqat iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish, balki ijtimoiy rivojlanish, infratuzilma yaratish, yangi texnologiyalarni joriy etish, va ekologik barqarorlikni ta'minlashda ham muhim ahamiyatga ega. Xorijiy investitsiyalar, davlat-xususiy sheriklik va soliq imtiyozlari kabi vositalar yordamida investitsiyalarni samarali jalb qilish, mintaqaning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishini ta'minlashga yordam beradi.

Investitsiyalar mintaqa iqtisodiyotini rivojlantirishda eng asosiy vosita bo'lib, u nafaqat yangi ish o'rinlarini yaratish, balki barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashda, infratuzilmani rivojlantirishda ham muhim rol o'ynaydi. Xorijiy investitsiyalar, davlat-xususiy sheriklik va soliq imtiyozlari mintaqa iqtisodiyotining global integratsiyasini oshirishda, innovatsion texnologiyalarni joriy etishda va raqobatbardoshlikni kuchaytirishda yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Anderton D. 2018. Science in the city region: establishing Liverpool's life science ecology/ Regional Studies, Regional Science.
2. Батирова Н. Ш. "МИНТАҚА САНОАТИНИ ИННОВАЦИОН РИВОЖЛАНТИРИШ БЎЙИЧА ХОРИЖ ТАЖРИБАСИ" Экономика и финансы (Узбекистан).
3. Ishmuhamedov A.E., Raximova M.R. Mintaqaviy iqtisodiyot: Darslik.
4. Maier L. 2019. Innovation incubators - entities of support of small and mediumsized enterprises' competitiveness in the modern economy/ Economy and sociology.

